

بسم الله الرحمن الرحيم

www.Ketab.ir

نعمت‌های معنوی بهشت در قرآن

از منظر علامه طباطبائی در تفسیر المیزان

مؤلف:

معصومه احمدی

سرشناسه:	احمدی، معصومه، ۱۳۳۷-
عنوان و نام پدیدآور:	نعمت‌های معنوی بهشت در قرآن از منظر علامه طباطبائی در تفسیر المیزان / مؤلف معصومه احمدی.
مشخصات نشر:	قم: قلم‌خانه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری:	۱۴۱ ص.
شابک:	978-622-970962-7
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتاب حاضر بر اساس کتاب "المیزان فی تفسیر القرآن" اثر محمدحسین طباطبائی است.
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۱۳۹] - ۱۴۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع:	تفسیر شیعه -- قرن ۱۴
موضوع:	Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
موضوع:	بهشت (اسلام) -- جنبه‌های قرآنی
موضوع:	Paradise -- Islam -- Quranic teaching
موضوع:	بهشت (اسلام) -- Paradise -- Islam
رده‌بندی کنگره:	۹۸BP
رده‌بندی دیویی:	۱۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی:	۶۲۲۷۸۱۶

نعمت‌های معنوی بهشت در قرآن از منظر علامه طباطبائی در تفسیر المیزان

مؤلف:	معصومه احمدی
ناشر:	قلم‌خانه
نوبت چاپ:	اول / ۱۳۹۸
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۹۶۲-۷
قیمت:	۴۰,۰۰۰ تومان

شماره ناشر: ۹۱۲۷۴۸۹۸۳۲۰

© حق چاپ محفوظ است.

تقدیم

«انا ارسلناک شا هدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله وسراجا منیرا»^۱

این اثر را به پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد بن عبدالله ﷺ و وصی برحقش مولای متقیان علی علیه السلام و همسر و فرزندان گرامی اش - که درود خدا بر آنان باد - به ویژه به محضر مولایمان حضرت حجه بن الحسن العسکری عجل الله نعالی فرجه الشریف عجل الله تعالی فرجه تقدیم می کنم.

«یا أیُّهَا الْعَزِیزُ مَسَّنَا وَ أَهْلَنَا الضُّرُّ وَ جِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْکَیْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَیْنَا
إِنَّ اللَّهَ یَجْزِی الْمُتَصَدِّقِیْنَ»^۲

تقدیر و تشکر

سپاس بی‌نهایت خداوند بزرگ را که با فرو فرستادن قرآن کریم بشریت را مشمول رحمت و هدایت خود ساخت و با لطف مضاعف خویش توفیق انس با این کتاب گران‌سنگ را به این کوچک‌ترین عنایت فرمود.

سپاس فراوان خویش را تقدیم می‌کنم به محضر پیامبر گرامی (و اهل‌بیت طاهرین معلمان و مبینان قرآن که فهم درست آن را به ما آموختند).

از حضرت آیت‌الله محمود رجبی و حجت‌الاسلام والمسلمین آقای مهدی پور که از ارشادات علمی آنان بهره‌مند گشته و محاسن این اثر مرهون اندیشه والای آنان است، کمال سپاسگزاری را دارم.

از مسؤولان محترم جامعه الزهرا و نیز اساتید بزرگوارم در طول تحصیل در این مرکز مبارک علمی که تحصیل و تحقیق را مرهون زحمات آنان هستم تشکر می‌نمایم.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم ۱۵

۱- مفاهیم ۱۵

الف - بررسی معناشناختی «نعمت» ۱۵

ب - بررسی معناشناختی «معنوی» ۱۶

ج - مقصود از نعمت های معنوی ۱۶

۲- پیشینه بحث ۱۷

الف - پیشینه عام ۱۷

ب - پیشینه خاص ۱۸

۳- ضرورت و اهمیت ۱۸

فصل دوم: مصادیق نعمت های معنوی بهشت ۲۳

مقام حمد الهی ۲۳

مفهوم حمد ۲۳

مقام لقاء الهی ۲۸

مقام قرب الهی ۳۰

مقام رضایت الهی ۳۴

معنای لغوی «رضوان» ۳۴

منزلی والادرجوار الهی ۴۲

جایگاه راستین ۴۴

زدودن غم و اندوه بهشتیان ۴۵

سلام و تحیت ویژه ۴۷

تحیت بهشتیان به یکدیگر ۴۸

سلام فرشتگان الهی به بهشتیان ۴۹

تحیت و سلام موکلان بهشتی ۵۰

هم نشینی با بهره مندان از نعمت های الهی ۵۱

جایگاه خوب و نیکو ۵۳

معنی لغوی «مأب»: ۵۳

- معنی زلفی: ۵۴

تکریم و گرامیداشت بهشتیان ۵۴

هم نشینی با خویشاوندان شایسته ۵۶

۵۹.....	نشئیدن سخنان لغو، دروغ و گناه‌آلود.....
۶۰.....	محیط سلامت و صفا.....
۶۱.....	امنیت و آرامش آسوده‌خاطری.....
۶۳.....	هدایت و اصلاح حال بهشتیان.....
۶۳.....	هدایت به گفتاری پاک و راهی ستوده.....
۶۴.....	اعطاء دو بهشت.....
۶۶.....	روزی بی حساب.....
۶۹.....	نبودن در رنج و سختی.....
۷۰.....	نداشتن ترس و اندوه.....
۷۳.....	ورود به بهشت با سرور.....
۷۷.....	از بین رفتن کینه‌ها و داشتن جلسات انس دوستانه.....
۷۸.....	بهره‌مندی از آنچه بخواهند و فراتر از آن.....
۸۵.....	اعطای نور الهی به بهشتیان.....
۸۸.....	نعمتی غیرقابل شناخت.....
۸۹.....	دسته‌بندی آیات.....

۹۷ فصل سوم: عوامل مؤثر در دستیابی به نعمت‌های بهشت.....

۹۷.....	عوامل مؤثر در رسیدن به حمد الهی.....
۹۷.....	۱. ایمان و عمل صالح.....
۹۹.....	۲. اخلاص.....
۹۹.....	۳. شکرگزاری.....
۱۰۰.....	۴. تقوا.....
۱۰۱.....	عوامل مؤثر در رسیدن به مقام لقاء الهی.....
۱۰۱.....	۱. عمل صالح.....
۱۰۲.....	۲. ایمان.....
۱۰۲.....	عوامل مؤثر در رسیدن به مقام قرب الهی.....
۱۰۲.....	۱. بندگی.....
۱۰۳.....	۲. عمل صالح.....
۱۰۳.....	۳. یقین.....
۱۰۴.....	عوامل مؤثر در رضایت الهی.....
۱۰۴.....	۱. تقوا.....
۱۰۵.....	۲. ایمان و عمل صالح.....
۱۰۵.....	۳. تسلیم کامل خواست خدا بودن.....

۱۰۶	۴. ایمان حقیقی و خالص به خداوند و روز قیامت و دشمنی با دشمنان خدا
۱۰۷	۵. نفس مطمئنه
۱۰۷	۶. ترس از خداوند
۱۰۸	۷. صداقت
۱۰۸	عوامل مؤثر در رسیدن به منزلتی والا در جوار الهی
۱۰۸	۱. تقوا
۱۰۹	۲. ایمان کامل
۱۰۹	عوامل مؤثر در دستیابی به مقام راستین
۱۱۰	۱. ایمان
۱۱۰	۲. تقوا
۱۱۱	عامل زدودن غم و اندوه
۱۱۱	ایمان و عمل صالح
۱۱۱	عامل برخورداری از سلام و تحیت ویژه
۱۱۱	عامل برخورداری از سلام و تحیت بهشتیان به یکدیگر
۱۱۱	اخلاص
۱۱۲	عامل مؤثر در بهره‌مندی از تحیت فرشتگان
۱۱۲	صبر
۱۱۳	عامل مؤثر در بهره‌مندی از تحیت موکلان بهشتی
۱۱۳	پاک زیستن و پاک شدن در پرتو تقوا
۱۱۳	عامل مؤثر در هم‌نشینی با بهره‌مندان از نعمت‌های الهی
۱۱۳	اطاعت از خدا و رسول
۱۱۴	عوامل دستیابی به جایگاه خوب و نیکو
۱۱۴	۱. ایمان و عمل صالح
۱۱۴	۲. تقوا
۱۱۵	عوامل مؤثر در گرامیداشت بهشتیان
۱۱۵	۱. اخلاص
۱۱۶	۲. محافظت بر نماز
۱۱۶	عوامل دستیابی به هم‌نشینی با خویشاوندان شایسته
۱۱۷	۲. ایمان و پیروی از پدران مؤمن
۱۱۸	عوامل مؤثر در نشیندن سخنان دروغ گناه‌آلود
۱۱۸	۱. تقوا
۱۱۹	۲. سبقت به خیرات
۱۲۰	عامل دستیابی به محیط سالم و باصفا

- ۱۲۰..... هدایت یافتگی
- ۱۲۰..... عوامل مؤثر در دستیابی به امنیت و آسوده‌خاطری
- ۱۲۰..... ایمان، عمل صالح، توبه و تقوا
- ۱۲۱..... عامل هدایت و اصلاح کار بهشتیان
- ۱۲۱..... شهادت در راه خدا
- ۱۲۱..... عامل هدایت به گفتار پاک و راه ستوده
- ۱۲۱..... ایمان و عمل صالح
- ۱۲۱..... عامل بهره‌مندی از دو بهشت
- ۱۲۱..... اخلاص
- ۱۲۲..... عوامل دستیابی به اجر و روزی بی‌حساب
- ۱۲۲..... ۱. صبر
- ۱۲۳..... ۲. عمل صالح همراه با ایمان
- ۱۲۳..... عوامل در امان بودن از رنج و سختی
- ۱۲۴..... ۱. تقوا
- ۱۲۴..... ۲. ایمان
- ۱۲۵..... عوامل دستیابی به نداشتن ترس و اندوه
- ۱۲۵..... ۱. شهادت در راه خدا
- ۱۲۶..... ۲. ایمان و عمل صالح
- ۱۲۷..... ۳. تقوا
- ۱۲۷..... ۴. ایمان و استقامت
- ۱۲۸..... عوامل ورود به بهشت با بهجت و سرور
- ۱۲۸..... ۱. اسلام و ایمان
- ۱۲۹..... ۲. ایمان و اطعام فقیران و یتیمان و اسیران
- ۱۳۰..... ۳. شکرگزاری
- ۱۳۰..... عامل از بین رفتن کینه و حضور در جلسات انس دوستانه
- ۱۳۰..... تقوا
- ۱۳۱..... عامل دستیابی بهشتیان به آنچه می‌خواهند و فراتر از آن
- ۱۳۱..... ۱. تقوا
- ۱۳۳..... ۲. ایمان و عمل صالح
- ۱۳۴..... ۳. استقامت در راه بندگی
- ۱۳۴..... ۴. اسلام و ایمان
- ۱۳۵..... عوامل بهره‌مندی از نور الهی
- ۱۳۵..... ۱. ایمان

۲. مؤمنان، صدیقین و شهداء ۱۳۶
۳. ایمان و تقوا ۱۳۷
- عوامل دستیابی به نعمتی غیرقابل شناخت ۱۳۷
- ایمان حقیقی و آثار آن (سجده و تسبیح، تواضع، بیم و امید و انفاق) ۱۳۷
- جمع بندی و نتیجه گیری ۱۳۸
- فهرست منابع ۱۳۹

www.Ketab.ir

پیشگفتار

بی‌شک انسان و جهان آفرینش، عبث و بی‌هدف آفریده نشده است: **أفحسبتم أنما خلقناكم عبثاً وأنکم إلینا لا ترجعون^۱**؛ «آیا چنین پنداشتید که شما را بی‌هوده آفریده‌ایم و شما به‌سوی ما باز نمی‌گردید». بر اساس این آیه کریمه، اگر معادی در کار نباشد، آفرینش انسان عبث است که این امر با حکمت خداوند حکیم سازگار نیست. **سبحانک ففنا عذاب النار^۲**؛ «خداوند، تو از آفرینش عبث منزهی. پس ما را از عذاب دوزخ محافظت فرما». در حقیقت این آیه شریفه هشدار برای انسان، نسبت به عاقبت ناگوار و بدبختی آشکار می‌باشد. انسان باید همیشه در اندیشه معاد و عذاب دردناک آن باشد و برای نجات از آن تلاش کند و مشتاق بهره‌مندی از نعمت‌های بهشتی بوده و برای دستیابی به آن^۳ «کوشش نماید و در کنار تلاش خویش از خداوند متعال نیز برای مصونیت از عذاب الهی و بهره‌مندی از نعمت‌های بهشتی استمداد کند.

قرآن کریم که برای راهنمایی بشر به فضایل انسانی و راه دستیابی به سعادت دنیوی و اخروی و بویژه سعادت جاودانه اخروی وی نازل شده است یکی از عناصر بسیار اثرگذار در سعادت بشر را یاد معاد دانسته و می‌فرماید انا اخلصناهم بخالصة ذکرى الدار. و به تفصیل زندگی پس از مرگ و بویژه معاد به تصویر کشیده است تا آنجا که حدود یک‌سوم آیات قرآن کریم به آن اختصاص یافته است در این آیات موضوعات متعدد و متنوعی مانند دلایل امکان، وقوع معاد، پاسخ به شبهات منکران معاد، دلایل انکار معاد، نکوهش بر انکار معاد، ستایش از باورمندان به معاد و عوامل و مراحل پس از مرگ، جهنم و عذاب‌های آن و بهشت و نعمت‌های آن بیان شده است. از جمله موضوعاتی که به تفصیل در این آیات از آن سخن به میان آمده است نعمت‌های بهشتی است که به دودسته نعمت‌های مادی و نعمت‌های معنوی قابل تقسیم است.

در خصوص نعمت‌های معنوی بهشت نیز مسائل و ابعاد مختلفی در آیات شریفه مطرح گردیده است مانند عظمت و والایی نعمت‌های معنوی بهشت و درجات و اقسام نعمت‌های معنوی بهشت،

۱. مؤمنون / ۱۱۵.

۲. آل عمران / ۱۹۱.

زمینه‌های دستیابی به نعمت‌های معنوی بهشت، موانع بهره‌مندی از نعمت‌های معنوی بهشت، گروه‌های برخوردار از نعمت‌های معنوی بهشت، نقش اعتقاد به نعمت‌های معنوی بهشت در زندگی انسان و آثار برخورداری از نعمت‌های معنوی بهشت.

در این کتاب دو مسئله از مسائل فوق‌موردبررسی قرار می‌گیرد و آن دو عبارت‌اند از:

۱. بیان موارد و مصادیق نعمت‌های معنوی بهشت.

۲. زمینه‌های دستیابی به نعمت‌های معنوی بهشت.

درباره این دو موضوع نیز مفسران گران‌قدر قرآن کریم در ذیل آیات مربوطه کمابیش به‌اختصار و گاه به‌تفصیل به تبیین این دو مسئله پرداخته‌اند که بررسی مجموع آن‌ها فراتر از مجال این اثر است. از این‌رو در بررسی آیات مربوط به این دو موضوع به بیانات مرحوم علامه طباطبائی در تفسیر شریف «المیزان فی تفسیر القرآن» بسنده می‌شود.

به عبارت دیگر. این کتاب درصدد بررسی این نعمت‌ها، و عوامل دستیابی به آن‌ها از دیدگاه قرآن و بر اساس نظریات تفسیری مرحوم علامه طباطبائی قدس سره در تفسیر المیزان است.

کتاب از سه فصل و یک خاتمه تشکیل شده است

فصل اول عهده دار کلیات و مفاهیم است

فصل دوم مجموعه نعمت‌های معنوی بهشت با استناد به آیات قرآن و دیدگاه‌های تفسیری علامه رضوان‌الله تعالی علیه بیان شده است

فصل سوم به بیان عوامل اثرگذار در دستیابی به نعمت‌های یادشده بر اساس آیات قرآن کریم و نظریات تفسیری این مفسر بزرگ جهان اسلام می‌پردازد و در پایان نتیجه‌گیری و جمع‌بندی این پژوهش ذکر شده است.